

Teresa Murak, *Materia*, 2014
Współpraca: Kaja Pawełek

fol. Bartosz Górka

Instalacja Teresy Murak, zrealizowana przy południowej fasadzie Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, powstawała równolegle z procesem wydobywania setek ton ziemi spod dna Wisły przy budowie drugiej linii warszawskiego metra. Wydobyta materia uformowana została przez artystkę w abstrakcyjną formę podporządkowaną osi wschód – zachód, pozytywnie odpowiadający negatywowi wydrążonego tunelu. Ujawnia skrywane głęboko naturalne warstwy miasta, jego nieoczekiwane odsłonięte miękkie, organiczne podłoże – niewidzialny fundament rzeki. *Materia* łączy się z wcześniejszymi realizacjami Teresy Murak. W 1974 w szwedzkiej miejscowości Ubbesåkra przez trzydzieści dni wykonywała Rzeźbę dla Ziemi, mającą formę zagłębienia na planie koła oraz usypanej obok górkę, zawierającej ziemię wybraną z zagłębienia, odpowiadającego skalą wzrostowi artystki. *Materia* wpisuje się także w cykl realizacji warszawskich odnoszących się do najbliższego sąsiedztwa Murak. Wciąż czeka na realizację zielona kładka nad ruchliwą warszawską aleją Solidarności, mającą łączyć dwie dzielnice i dwie sfery pamięci historycznej – Mirów i Muranów (*Most – Rzeźba spotkań*, 2004–2005). W „szczelinach rzeczywistości” miejskiego porządku powstawały barwne, liniowe kwietne zasiewy (*Dzieła lęgną się w szczelinach istnienia. Lniany strumień* i *Malwy idą do domu*, 2004, *Szałwia. Ikona ziemi*, 2004;) – działania prekursorskie względem coraz popularniejszego nieformalnego miejskiego ogrodnictwa. Najbliższy życiowy obszar w pobliżu pracowni i mieszkania przy ulicy Orlej także jest polem działań czy też walki o działania (wedle Murak „pole sztuki jest polem walki”) dotyczące lokalnej społeczności mieszkańców i sąsiadów – tu rozgrywały się *Partytury na czas i miejsce* (2004) oraz powstał, jak określa to artystka, „kipiący kwadrat kwitnących zasiewów” (od 2006). *Materia* powiązana jest także z performatywnymi działaniami z rzeźnym szlamem, przenoszonym do przestrzeni galerii. Linearna forma rzeźby nawiązuje do ważnego dla artystki motywu osi i traktów. Oś północ – południe wyznacza symboliczną duchową przeciwwagę dla politycznej osi Wschód – Zachód; ważną figurą jest także most jako organiczne połączenie, droga, wektor życia.

Teresa Murak (ur. 1949) – należy do najważniejszych polskich artystek i prekurek performansu, sztuki ziemi i sztuki feministycznej. Pracuje z krajobrazem, wykorzystując naturalne materiały: kielkujące ziarna, tworzące własną organiczną architekturę, rosnący zaczyn chlebowy, glinę, rzeczny szlam. Kluczowe są dla niej miejsce, ciało, czas, energia cyklu życia, prowadzące od wymiaru zmysłowego do porządku duchowego i religijnego. Osobista, cielesna skala rozwija się poprzez budowanie relacji z innymi, organiczny wzrost wspólnoty „w otwarciu na wszelką wzajemność”. Prace artystki realizowane były w wielu miejscach w formie jednorazowych i długotrwałych działań, stając się elementem krajobrazu w dużej skali.